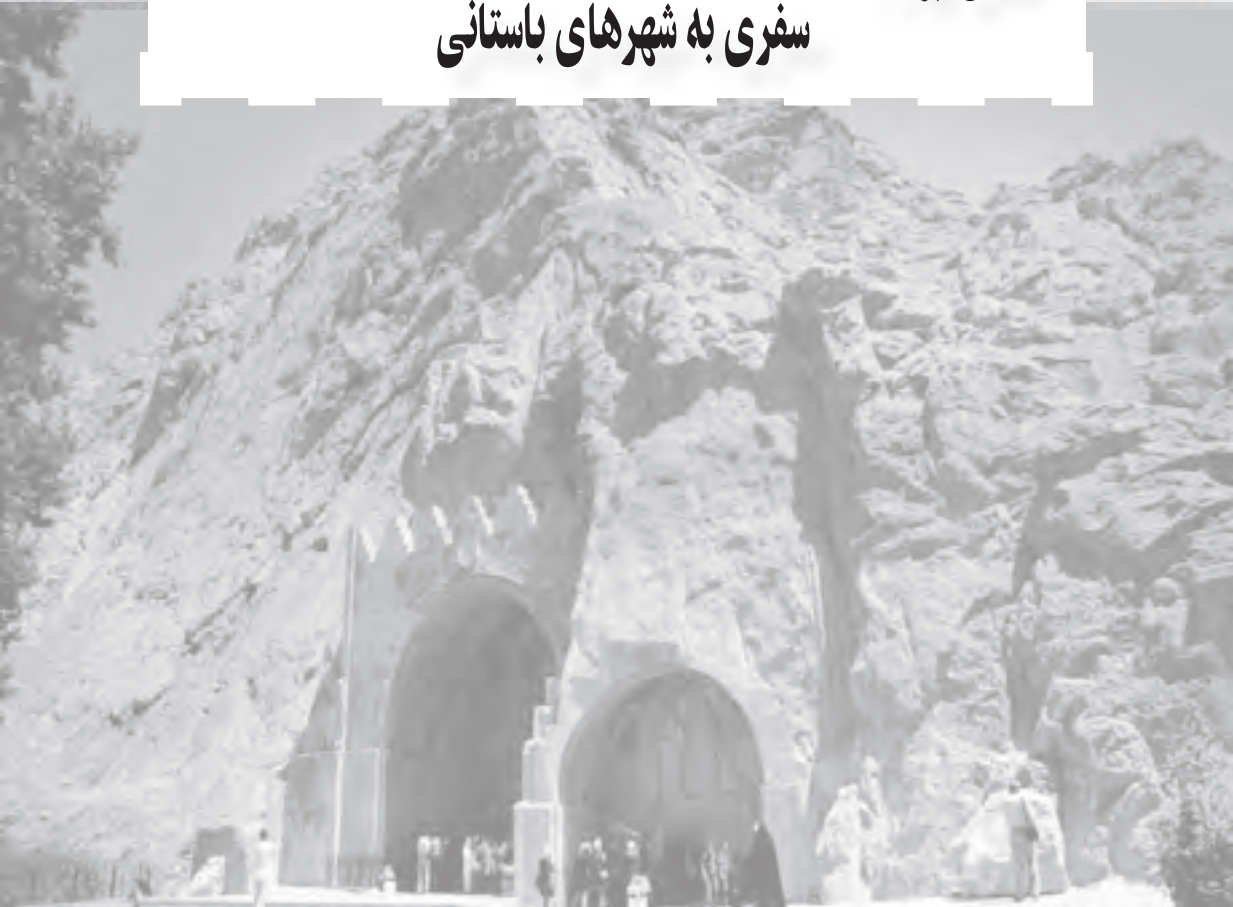

فصل چهارم سفری به شهرهای باستانی

- درس ۱۱ سفری به شهر باستانی همدان
 درس ۱۲ سفری به تخت جمشید (۱)
 درس ۱۳ سفری به تخت جمشید (۲)
 درس ۱۴ سفری به شهر باستانی کرمانشاه

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
<ul style="list-style-type: none"> ← پیدایش سلسله‌ها و حکومت‌های مختلف در ایران باستان ← اسیا و آثار تاریخی و باستان‌شناسی ← شکل‌گیری شهرهای باستانی چون همدان، تخت جمشید و کرمانشاه 	تغییر و تحول و پیشرفت مدارک زمان، تداوم و تغییر و شواهد
<ul style="list-style-type: none"> ← تعلق به سرزمین ایران و تاریخ کهن آن ← آثار تاریخی به‌جا مانده در بناهای تاریخی و اهمیت بازدید از آنها 	تعلق و هویت میراث فرهنگی فرهنگ و هویت
<ul style="list-style-type: none"> ← صنایع دستی و غذاهای محلی با توجه به تنوع مکان‌ها ← حفاظت از مناطق تاریخی کشور 	رابطه انسان و محیط مکان و فضا حفاظت از محیط

مفاهیم کلیدی	راهبردها یا حوزه‌های موضوعی
<ul style="list-style-type: none"> ← حساس بودن به حفاظت از آثار تاریخی و میراث فرهنگی ← علاقه‌مندی به میراث فرهنگی و افتخار به گذشته طولانی کشور 	مسئولیت‌پذیری ارزش‌ها و نگرش‌ها وطن‌دوستی
	مهارت‌های کاوشگری بررسی و کاوش، برقراری ارتباط، خلاقیت، مشارکت، واکنش شخصی و اظهار نظر

سمری به شهر باستانی همدان

انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

- ۱- معنا و مفهوم نام یا وجه تسمیه «ایران» را توضیح دهند.
 - ۲- مسیرهای ورود آریایی‌ها به سرزمین ایران را روی نقشه، نشان دهند و سه گروه آریایی‌ها را نام ببرند.
 - ۳- علل و چگونگی تشکیل حکومت مادها در ایران را توضیح دهند.
 - ۴- چند مورد از ویژگی‌های منطقه تاریخی تپه هگمتانه و محل آن را بیان کنند.
 - ۵- نکاتی را که باید در هنگام بازدید از موزه رعایت شود، بیان کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: کتاب درسی، تصاویری از تپه تاریخی هگمتانه و همدان، گِل سفال و اجسام نوک‌تیز.

پیشنهادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

همان‌طور که مشاهده می‌کنید فصل چهارم این کتاب در قالب یک داستان و سفرنامه نوشته شده و به همین دلیل نحوه صفحه‌آرایی آن با سایر فصول کتاب متفاوت است. از دانش‌آموزان بپرسید: آیا تا به حال به شهری که دارای آثار تاریخی است، رفته‌اند؟ چه کسانی تا به حال به همدان سفر کرده‌اند؟ آیا درباره منطقه تاریخی هگمتانه، چیزی شنیده‌اند؟ البته بچه‌های استان همدان در این باره، اطلاعات بیشتری دارند. اجازه بدهید دست کم یک نفر از دانش‌آموزان، خاطرات خود را از سفر به یک منطقه تاریخی یا بازدید از آثار تاریخی بیان کند. علاقه و احساس بقیه دانش‌آموزان را درباره سفر به مناطق تاریخی، جویا شوید. از آنها بپرسید دوست دارند به کدام منطقه تاریخی سفر کنند یا کدام آثار تاریخی را از نزدیک ببینند.

با این پرسش‌ها با پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان و سطح آگاهی آنها از موضوع درس، آشنا می‌شوید.

آموزش دهید

♦ تدریس را طبق روال داستانی کتاب پیش ببرید و با صدای بلند و رسا داستان را بخوانید. هنگام خواندن داستان با زیر و بم دادن به صدا، فضایی به وجود بیاورید که دانش‌آموزان قصه را مجسم کنند.

♦ هنگام خواندن داستان اسلایدهایی پخش کنید تا بر روی مطالب گفته شده تأکید بیشتری شود. (برای مثال اسلایدهایی از تپه هگمتانه، آثار تاریخی همدان و...)

♦ در هنگام خواندن داستان، گاهی داستان را قطع کنید و سؤال پرسید. برای مثال آقای امیری که کارمند سازمان میراث فرهنگی است... راستی آیا می‌دانید کار سازمان میراث فرهنگی چیست؟

♦ نقشه مهاجرت آریایی‌ها به ایران را به دانش‌آموزان نشان داده و توجه آنها را به این نقشه جلب کنید.

♦ از بچه‌ها بخواهید سه قوم آریایی را که به ایران وارد شده‌اند روی نقشه نام ببرند و مسیر آنها و موقعیت مکانی را که در آن مستقر شده‌اند بگویند (دانش‌آموزان جهت‌یابی را در درس‌های قبلی خوانده‌اند).

پس از پرسش و پاسخ، دوباره داستان را ادامه دهید.

♦ در مورد منطقه تاریخی هگمتانه با توجه به اطلاعات قبلی دانش‌آموزان درباره کار باستان‌شناسان بگویند با حفاری‌هایی که توسط آنها انجام شده، اشیاء و وسایلی به جا مانده از شهری با دیواری ضخیم و بلند کشف شده که همان منطقه هگمتانه بوده است. دانش‌آموزان در درس قبل با موزه و امکانات آن آشنا شده‌اند، برای آنها توضیح دهید که موزه هگمتانه در کنار همان تپه هگمتانه بنا شده است و بیشتر اشیای داخل آن مربوط به تپه هگمتانه است، البته در این موزه فقط آثار دوره مادها نگهداری نمی‌شود بلکه آثار سلسله‌های بعدی نیز وجود دارد.

سپس با استفاده از تصاویر کتاب یا تصاویری که خودتان تهیه کرده‌اید خمره‌های آب و غذا، پایه‌های ستون کاخ‌ها و سایر وسایل موزه را نشان دهید.

نکته دیگر، توضیح سنگ نبشته‌ها (سنگ نوشته) است، برای دانش‌آموزان توضیح دهید در زمان ایران باستان متداول بوده که وقایع مهم، ماجراهای جالب، متن‌های تاریخی، فرمان‌های شاهان یا دعاها را بر روی سینه کوه‌ها می‌نوشتند و امروزه زبان‌شناسان این متن‌ها را می‌خوانند و ترجمه می‌کنند. مانند گنج‌نامه که مربوط به دوره هخامنشیان است و به سه زبان پارسی، ایلامی و بابلی نوشته شده است. در این نوشته برای حفظ و نگهداری سرزمین ایران، دعا شده است.

به پایان ببرید

به منظور جمع بندی از درس، یک بار دیگر مهاجرت آریایی ها به ایران، مسیر ورود آنها به قسمت های مختلف ایران با استفاده از نقشه و علل آن، روی کار آمدن مادها و نحوه تشکیل حکومت آنها را با دانش آموزان مرور کنید. مباحث مربوط به موزه هگمتانه و سنگ نبشته گنج نامه را جمع بندی کنید. در پایان، از آنها بخواهید گل سفالی را که با خود به کلاس آورده اند روی میز بگذارند و لوح درست کنند. سپس با توجه به فعالیت درس قبلی (خط تصویری)، علائمی به صورت خط میخی با جسم نوک تیزی مانند میخ روی آن بکشند و خط و کلمه ها یا جمله هایی بنویسند و جایی بگذارند که خشک شود. پس از چند روز بچه ها با سنگ نبشته های خود روبه رو می شوند. می توانید از آنها نمایشگاهی درست کنید.

محورهای عمده ارزشیابی

دانش آموزان مسیرهای ورود و استقرار آریایی ها به ایران را روی نقشه نشان دهند و سه گروه آریایی را نام ببرند. چگونگی به وجود آمدن حکومت مادها را توضیح دهند و چند مورد از ویژگی های منطقه تاریخی تپه هگمتانه را بیان کنند و محل آن را روی نقشه نشان دهند. ابزارهای ارزشیابی شامل آزمون کتبی، سیاهه مشاهده و بررسی فعالیت ها، بحث و گفت و گو و آزمون عملکردی می باشد.

دانشگاه گلبرگی // دانشی های معلم

♦ در متن داستان یک نکته تربیتی وجود دارد. در پایان دیدار خانواده ها از تپه تاریخی هگمتانه، با شنیدن صدای اذان، همه برای انجام فریضة نماز به نزدیک ترین مسجد می روند. تأکید بر خواندن نماز اول وقت پیام تربیتی این درس است و اینکه ما مسلمانان در وقت سفر هم باید به انجام فریضة نماز در اول وقت پایبند باشیم.

خمره های آب و غذا: خمره های سفالی با طرح و اندازه های متفاوت جهت نگهداری آذوقه و مایعات که از تپه هگمتانه و مناطق مختلف استان همدان کشف شده است.

پایه های ستون های کاخ ها: ستون های سنگی موجود، متعلق به دوره هخامنشیان است زیرا هگمتانه پایتخت تابستانی آنها بوده است. اجزای سنگی کاخ هخامنشیان و تعدادی از پایه ستون ها نیز مربوط به دوره اشکانیان است که فعلاً در فضای باز موزه نگهداری می شود.

♦ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری: سازمانی آموزشی، تحقیقاتی و نظارتی است. این سازمان در زمینه آثار تاریخی و باستانی، صنایع دستی و گردشگری فعالیت می‌کند و یکی از معاونت‌های ریاست جمهوری است که در تمامی مراکز استان‌ها دارای ادارات کل است. سابقه این سازمان به سال ۱۳۱۴ هـ. ش برمی‌گردد که با عنوان «اداره جلب سیاحان خارجی و تبلیغات» در ساختار وزارت داخله (کشور) تشکیل شد.

شهر تاریخی همدان و تپه هگمتانه: شهر هگمتانه را اقوام آریایی ماد بنا نهادند و آن را پایتخت نخستین شاهنشاهی ایرانی قرار دادند. هرودوت بنای آن را به دیاکو، نخستین شاه ماد نسبت داده و گفته است که هفت دیوار داشته که هر کدام به رنگ یکی از سیاره‌ها بوده است. ولی گروهی از دانشمندان بنای آن را به فرورتیش، سومین شاه ماد نسبت داده‌اند. پس از انقراض مادها، هر چند هگمتانه مرکزیت نخستین را نیافت، ولی به جهت قرار گرفتن در مسیر راه شاهی، که پارسه (تخت جمشید) را به سارد متصل می‌کرد، به عنوان پایتخت تابستانی هخامنشیان مورد توجه خاص بود و از این رو آن را آباد کردند. در حفاری‌های باستان‌شناسی سال‌های اخیر در تپه هگمتانه مشخص شده است که محل کاخ و بناهای اشاره شده، در تپه هگمتانه کنونی واقع بوده است.

از جمله ویژگی‌های شهر باستانی هگمتانه، معماری و طرح و نقشه منظم این شهر بوده، که در بین آثار باستانی به دست آمده، کم سابقه است. آثار کشف شده حاکی از وجود یک شبکه منظم و پیشرفته آب‌رسانی در شهر حکومتی مادها و پارت‌ها است. در فواصل بین کانال‌های آب‌رسانی، معابری با عرض ۵/۳ متر وجود داشته و کف این معابر، تماماً با آجرهای مربع شکل و منظمی، مفروش بوده است. تحقیقات نشان داده که در فواصل ۳۵ متری بین معابر، دو سری واحدهای ساختمانی قرار دارند، که هر کدام شامل یک حیاط مرکزی (هال) است، با اتاق‌ها و انبارهایی به صورت قرینه در گرداگرد آن. به شکلی که هر واحد ساختمانی، فضایی در حدود ۵/۱۷×۵/۱۷ متر را در بر می‌گیرد. معابر مذکور با عرض ۵/۳ متر و پی بندی آجری در بخش وسیعی از تپه گسترش داشته و جهت شمال شرقی به جنوب غربی دارند. سنگ نبشته‌های باستانی گنج‌نامه در جنوب غربی همدان به فاصله پنج کیلومتری محل فعلی شهر، در انتهای دره سرسبز و خرم عباس آباد و در ابتدای مسیر جاده‌ای که همدان را به تویسرکان و غرب کشور مرتبط می‌سازد و روی یکی از صخره‌های الوند واقع شده است. از آنجا که این مسیر در عهد هخامنشیان یکی از شعبات اصلی راه باستانی شاهی

بوده است که از دامنه‌الوند، هگمتانه (پایتخت تابستانی هخامنشیان) را به بابل در مرکز میان‌رودان مرتبط می‌ساخت، از راه‌های پر رفت و آمد و امن دوران باستان به شمار می‌رفت. به علاوه این راه به جهت ختم شدن به بابل، راه مقدسی نیز محسوب می‌شد. به همین دلیل، مکان مناسبی بود تا شاهان این دودمان با ایجاد سنگ نبشته، باورها و اندیشه‌های خود و همچنین بزرگی و عظمت نیاکان خود را به رهگذران، گوشزد نمایند. کتیبه‌های گنج‌نامه بر گران‌سنگی از خارا، به سه زبان (پارسی باستان، ایلامی و بابلی)، هرکدام در ۲۰ سطر و از چپ به راست به خط میخی نگاشته شده است که بالا سمت چپ متعلق به داریوش و پایین سمت راست مربوط به پسرش خشایارشا است که کاملاً مشخص است که نخست کتیبه سمت چپ توسط داریوش بزرگ نوشته شده و بعدها کتیبه دوم به وسیله خشایارشا به آن سنگ خارا اضافه شده است. همچنین کاملاً روشن است که کتیبه دوم به تقلید از کتیبه نخست نوشته شده، هم نوشته‌ها یکی است و هم معنی هر دو کتیبه کاملاً یکی است و تنها در کتیبه دوم به جای اسم «داریوش شاه»، «خشایارشا» پسر داریوش نوشته شده است که این امر در نوشتار خط میخی این دو کتیبه به وضوح نمایان است.

سننری په تخت جمشید (۱)

- انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:
- ۱- چگونگی به وجود آمدن حکومت هخامنشیان را بیان کنند.
 - ۲- با استفاده از تصاویر و مطالب کتاب چند مورد از ویژگی‌های معماری تخت جمشید را برشمرند.
 - ۳- اقدامات مهم داریوش هخامنشی را بیان کنند.
 - ۴- روی نقشه، قلمرو هخامنشیان را با قلمرو امروزی ایران مقایسه کنند.
 - ۵- با مشاهده دقیق تصاویر مربوط به برخی اشیاء و وسایل دوره ایران باستان، ویژگی‌ها و کاربرد هریک از وسایل را بیان کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: کتاب درسی، تصاویری از بنای تخت‌جمشید و کاربرگ شماره ۸ ابزارها و وسایل ایران باستان.

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

با حضور پویا که دانشجوی تاریخ است (با توجه به توضیح وظایف مورخان در درس قبلی) و دوست هلندی خود توماس، قصه رنگ و بویی تازه پیدا می‌کند؛ چون در این قسمت علاوه بر آقای امیری، پویا به واسطه اطلاعات خوب و کاملش بسیاری از مکان‌های تاریخی را می‌شناسد و اطلاعاتی در مورد سلسله‌های باستانی ایران دارد.

مانند درس گذشته تدریس را با روال داستان پیش ببرید. از دانش‌آموزان سؤال کنید چه کسی تاکنون تخت جمشید را دیده است؟ اگر از بین آنها، کسی از این مکان بازدید کرده است، برای دوستانش تعریف کند. از چند نفر از دانش‌آموزان سؤال کنید داستان درس قبل تا کجا ادامه یافت؟ با کمک آنها داستان را مرور کنید، سپس دوباره با صدای بلند به خواندن داستان ادامه دهید.

آموزش دهید

اولین مکانی که مسافران به آنجا می‌رسند، پاسارگاد آرامگاه کورش است (توضیحات کامل در مورد این مکان در دانستنی‌های معلم نوشته شده است). از دانش‌آموزان بپرسید: کورش که بود و چه اطلاعاتی درباره او دارید؟ کورش، مردی از قوم پارس بود که با شکست مادها، حکومت هخامنشیان را در ایران به وجود آورد. سپس نقشه ایران در دوره هخامنشیان را در صفحه ۵۴ به بچه‌ها نشان دهید و بگویید که در زمان هخامنشیان وسعت ایران بسیار زیاد بوده است. از آنها بخواهید این قلمرو را با قلمرو ایران امروزی مقایسه کنند.

با ادامه داستان و نشان دادن تصاویر مختلف تخت‌جمشید و توضیحات درباره وسعت کاخ‌ها، تعداد کاخ‌ها، پلکان ورودی اصلی و نحوه ساخت و معماری شگفت آنها، بچه‌ها را به وجد بیاورید. به آنها بگویید این بنای بزرگ و زیبا، محل برگزاری جشن نوروز بوده و این جشن تا امروز تداوم یافته است.

پس از اتمام داستان، از بچه‌ها بپرسید: مهم‌ترین اقدامات داریوش چه بود؟ هر کدام از آنها ممکن است با گوش دادن به داستان به یک اقدام اشاره کنند، صحبت‌ها را جمع‌بندی کنید و اقدامات داریوش را روی تابلوی کلاس بنویسید، پس از نوشتن اقدامات روی تابلو، از دانش‌آموزان بخواهید به طور گروهی فعالیت (۱) و (۲) را انجام دهند.

پاسخ فعالیت صفحه ۵۵

۱- به علت مشکلات مبادله کالا با کالا (پایپای) ساختن سکه طلا باعث سهولت (راحت

شدن) امر داد و ستد و تجارت بین مردم شد.

۲- اقدامات داریوش و نتایج آن.

اقدام داریوش	نتیجه
ساختن سکه طلا	داد و ستد و تجارت آسان‌تر و بهتر انجام می‌شد.
ساختن راه‌ها	شهرها با یکدیگر و با پایتخت سریع‌تر و بهتر ارتباط برقرار می‌کردند.
تقسیم کشور به بخش‌های دیگر و انتخاب شهریان	کشور پهناور بهتر اداره می‌شد و هر بخش را یک نفر اداره می‌کرد.
ساختن چاپارخانه	نامه‌ها به دورترین نقاط کشور می‌رسید و سرعت رساندن پیام‌ها بیشتر می‌شد.

به پایان ببرید

با تأکید بر نکاتی مانند تشکیل حکومت هخامنشیان توسط کورش، ویژگی‌های بنای باشکوه تخت‌جمشید، و اقدامات عمده داریوش، درس را مرور کنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید کاربرگه (شماره ۸) ابزارها و وسایل ایران‌باستان را انجام دهند. هدف عمده انجام این کاربرگه، ترغیب و تشویق دانش‌آموزان به مشاهده دقیق و علاقه‌مندی به بررسی آثار و اشیای تاریخی است. ممکن است دانش‌آموزان نتوانند همه گزینه‌ها را به خوبی توضیح دهند، اجازه بدهید آنها حدس بزنند. پس از آنکه همه، روی ویژگی و کاربرد اشیای به جامانده فکر کردند، پاسخ آنها را کامل کنید.

جواب‌های کاربرگه شماره ۸

تصویر اول سمت راست تصویر گوشواره مربوط به دوره اشکانیان

تصویر وسط تصویر گردنبند تزیینی مربوط به دوره اشکانیان

تصویر سمت چپ تصویر بازوبند طلا مربوط به دوره هخامنشیان

تصویر وسط سمت راست کاسه زرین مربوط به دوره هخامنشیان

تصویر وسط سمت چپ بشقاب مربوط به دوره ساسانیان

تصویر آخر سکه دوره ساسانیان

محورهای عمده ارزشیابی

محورهای عمده ارزشیابی این درس عبارت‌اند از: بیان شفاهی چگونگی تشکیل حکومت هخامنشیان، بازگویی ویژگی‌های بنای تخت‌جمشید و برشمردن اقدامات مهم داریوش و نتایج آن و انجام کاربرگه شماره ۸، مشاهده دقیق آثار و اشیای تاریخی و تشخیص کاربرد هر کدام از ابزار و وسایل توسط دانش‌آموزان که از طریق پرسش و پاسخ شفاهی آزمون کوتاه پاسخ کتبی و سیاهه ارزیابی فعالیت‌های مستمر انجام می‌گیرد.

دانشنامه‌های درسی // دانشنامه‌های درسی

♦ به نکات مربوط به مهارت‌های اجتماعی در داستان توجه کنید مانند تأکید مادر علی‌رضا بر بستن کمر بند ایمنی و احتیاط در امر رانندگی. پیروی از قانون و رعایت نکات ایمنی باید از دوره ابتدایی دانش‌آموزان نهادینه شود و رعایت نکات ایمنی و احتیاط در رانندگی در خانواده‌ها رواج پیدا کند.

تخت جمشید:

تخت جمشید از لحاظ وسعت، عظمت و شکوه، مهم‌ترین مجموعه باستانی هخامنشیان در ایران است. این مجموعه بی‌نظیر در دامنه کوه رحمت (کوه مهر)، در مقابل جلگه مرو دشت و در حدود ۵۵ کیلومتری شمال شرقی شیراز قرار دارد.

آثار تاریخی به جای مانده در آن، از باشکوه‌ترین مجموعه‌های تاریخ ایران و جهان است. این بنا در زمان داریوش اول از پادشاهان هخامنشی در سال ۵۱۸ پیش از میلاد به قصد ایجاد پایتختی آیینی در جلگه مرو دشت، بر دامنه کوه مقدس رحمت (کوه مهر) بنیان نهاده شد و ساخت آن جمعاً حدود ۱۲۰ سال به طول انجامید.

مجموعه تخت جمشید دارای وسعتی حدود ۱۲۵۰۰۰ مترمربع و تماماً از سنگ ساخته شده است. در میان سنگ‌ها از هیچ‌گونه ملاتی استفاده نشده است، اما در بعضی نقاط، سنگ‌ها را با بست‌های آهنی به نام دم‌چلچله‌ای به هم اتصال داده‌اند و از چفت‌هایی سربی استفاده کرده‌اند. مجموعه تخت جمشید در سال ۱۹۷۹ میلادی به عنوان میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده است.

مجموعه تخت جمشید شامل هفت کاخ (تالار)، نقوش برجسته، پلکان‌ها، ستون‌ها، و

دو آرامگاه سنگی است. جمعاً بیش از سه هزار نقش برجسته در ساختمان‌ها و مقبره‌های تخت‌جمشید وجود دارد که به طرز خارق‌العاده‌ای هماهنگ‌اند. تخت‌جمشید به عنوان یک میراث جهانی شناخته شده است.

پاسارگاد:

مجموعه‌ای از سازه‌های باستانی برجای مانده از دوران هخامنشی است و در حدود ۱۲۰ کیلومتری شیراز و ۷۰ کیلومتری تخت‌جمشید قرار دارد.

این مجموعه دارای ساختمان‌هایی چون آرامگاه کوروش اول، باغ پادشاهی، کاخ اختصاصی، دو کوشک، آرامگاه کمبوجیه و ... است.

این مجموعه نیز اثر ثبت شده ایران در فهرست آثار میراث جهانی یونسکو در سال ۲۰۰۴ میلادی است.

برجسته‌ترین بخش مجموعه پاسارگاد، بنای آرامگاه کوروش است. این آرامگاه نزدیک ۵۳۰ تا ۵۴۰ پیش از میلاد از سنگ آهکی به رنگ سفید ساخته شده است. این آرامگاه از سنگ‌های بزرگ که بلندای بعضی از آنها به هفت متر می‌رسد، ساخته شده است.

سناری به بحث جمشید (۲)

انتظارات یادگیری : انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند :

۱- چند مورد از نکاتی را که گردشگران باید در بازدید از آثار تاریخی رعایت کنند، بیان کنند.

۲- علل ضعیف شدن حکومت هخامنشیان را بیان کنند.

۳- مسیر حمله اسکندر را بر روی نقشه نشان دهند.

۴- چگونگی به‌وجود آمدن حکومت سلوکیان را در ایران توضیح دهند.

۵- مهم‌ترین اقدام سرداران ایرانی، آریویرزن و سورنا، را بیان کنند.

۶- علل به‌وجود آمدن حکومت اشکانیان را توضیح دهند.

۷- به عنوان گردشگر در یک موقعیت فرضی وسایلی را که باید به همراه داشته باشند،

شناسایی و فهرست کنند.

مواد و وسایل مورد نیاز : کتاب درسی، نقشه‌ها و تصاویر کتاب

پیشنادهایی برای شروع و پیشبرد درس‌ها

آماده کنید

خلاصه‌ای از داستان درس قبل را مرور کنید سپس با خواندن ادامه داستان، فضای سالن هتل را که مسافران در آن نشسته و در حال گفت‌وگو هستند، تشریح کنید. در حین خواندن بخش آغازین داستان از دانش‌آموزان بپرسید : چرا باید از آثار تاریخی محافظت کنیم؟

آموزش دهید

در حین خواندن داستان تأکید کنید که آثار تاریخی، بسیار با ارزش‌اند بنابراین در حفظ و نگهداری آنها، باید کوشا باشیم و در زمان بازدید نباید آسیبی به این آثار وارد شود، نباید بر روی آنها یادگاری نوشت، عکسبرداری فقط با اجازهٔ مأموران نگهبان موزه باشد، روی ستون‌ها و آثار تاریخی فشار وارد نشود و...

در ادامهٔ داستان، پویا علل ضعیف شدن حکومت هخامنشی را توضیح می‌دهد. علل را روی

تابلو بنویسید:

۱- اختلاف‌های داخلی

۲- بی‌لیاقتی شاهان

۳- حملهٔ اسکندر مقدونی

سپس در مورد اسکندر توضیحاتی بدهید (در دانستنی‌های معلم موجود است). از دانش‌آموزان بخواهید روی نقشه کتاب، مسیر حملهٔ اسکندر را نشان دهند. از آنها پرسید: یونان و مقدونیه در کدام قسمت ایران قرار دارند؟ اسکندر از کدام سمت به ایران حمله کرد؟ کدام شهرها در مسیر حملهٔ او بود؟ دربارهٔ شجاعت و رشادت سربازان ایرانی و به‌خصوص آریوبرزن (توضیحات در دانستنی‌های معلم) برای دانش‌آموزان صحبت کنید و بگویید که مردم ایران در مقابل حملهٔ اسکندر مقدونی و سپاهیان مقاومت کردند، اما متأسفانه کشور به‌دست بیگانگان افتاد و حکومت سلوکیان جانشین حکومت ایرانی هخامنشیان شدند، البته مردم سال‌ها با آنها مبارزه کردند تا سرانجام پارت‌ها که گروهی دیگر از آریایی‌ها بودند، سلوکیان را برانداختند و بیگانگان را بیرون راندند و حکومت اشکانیان را به‌وجود آوردند.

علاوه بر یونانی‌ها، پادشاهان رومی نیز قصد داشتند ایران را تصرف کنند و در زمان اشکانیان سلسله جنگ‌های طولانی بین روم و ایران به راه انداختند. در این جنگ‌ها از جمله سرداران شجاع ایرانی سورنا بود (توضیحات در بخش دانستنی‌های معلم) که کراسوس سردار رومی را شکست داد (برای توضیح بیشتر می‌توانید به تصویر صحنهٔ جنگ سورنا و کراسوس اشاره کنید).

به پایان ببرید

بار دیگر علل تضعیف و سقوط هخامنشیان را مرور کنید. سپس دربارهٔ اسکندر و حملهٔ او به ایران و روی‌هایش برای تصرف دنیا و بالآخره تشکیل حکومت بیگانه سلوکیان بگویید و از دانش‌آموزان

بخواهید علل به وجود آمدن اشکانیان را توضیح دهند.

اکنون از دانش‌آموزان بخواهید درباره فعالیت ۳ صفحه ۵۸ فکر کنند و پاسخ آن را در منزل بنویسند و به کلاس بیاورند؛ پاسخ‌ها ممکن است متفاوت باشند. به طور مثال لوازمی که گردشگران برای بازدید از آثار باستانی مانند تخت‌جمشید به همراه خود می‌آورند، عبارت‌اند از: کفش راحت برای پیاده‌روی، کلاه لبه‌دار، عینک آفتابی، قمقمه آب، دوربین عکاسی، دفترچه یادداشت و خودکار برای نوشتن مطالبی که راهنمای تور توضیح می‌دهد و

اگر دانش‌آموزان به موارد دیگری هم اشاره کردند، در مورد آنها در کلاس گفت‌وگو کنید و در صورت صحیح بودن به موارد بالا اضافه کنید.

محورهای عمده ارزشیابی

محورهای عمده ارزشیابی این درس عبارت‌اند از: برشمردن علل سقوط هخامنشیان، نشان دادن مسیر حمله اسکندر بر روی نقشه، توضیح شفاهی علل روی کار آمدن اشکانیان و مهم‌ترین اقدامات سرداران ایرانی چون آریوبرزن و سورنا، فهرست کردن نکاتی که گردشگران باید در بازدید از آثار تاریخی رعایت کنند و وسایلی که برای بازدید از یک سایت تاریخی باید به همراه ببرند. ابزارهای ارزشیابی شامل پرسش و پاسخ شفاهی و آزمون کتبی است.

ملاحظات تدریس // دانشنی‌های معلم

دو نکته بسیار مهم در این درس، یکی تأکید بر رشادتهای سرداران ایرانی چون آریوبرزن و سورنا در جنگ‌های ایران با بیگانگان است و دیگری تأکید بر نکاتی که گردشگران باید در بازدید از مناطق تاریخی، رعایت کنند.

سورنا: سورنا (سورن پهلوی) یکی از سرداران بزرگ و نامدار تاریخ در زمان اشکانیان است که سپاه ایران را در نخستین جنگ با رومیان فرماندهی کرد و رومی‌ها را که تا آن زمان در همه جنگ‌ها پیروز بودند، برای اولین بار با شکستی سخت و تاریخی روبه‌رو ساخت. وی از خاندان سورن، یکی از هفت خاندان معروف ایرانی (در زمان اشکانیان و ساسانیان) بود. سورن در زبان فارسی پهلوی به معنی نیرومند است.

کراسوس (رئیس دوره‌ای شورا) با سپاهی مرکب از ۴۲ هزار نفر از لژیون‌های ورزیده روم که خود فرماندهی آنان را برعهده داشت، به سوی ایران روانه شد و ارد (اشک ۱۳)

پادشاه اشکانی، سورنا سردار نامی ایران را مأمور جنگ با کراسوس و دفع یورش رومی‌ها کرد. نبرد میان دو کشور در سال ۵۳ پیش از میلاد در جلگه‌های میان‌رودان و در نزدیکی شهر «حزان» یا «کاره» روی داد. در جنگ حزان، سورنا با یک نقشه نظامی ماهرانه و به یاری سواران پارتی که تیراندازان چیره‌دستی بودند، توانست یک سوم سپاه روم را نابود و اسیر کند. کراسوس و پسرش فابیوس، در این جنگ کشته شدند و تنها شمار اندکی از رومی‌ها موفق به فرار گردیدند.

روش نوین جنگی سورنا، شیوه جنگ و گریز بود. این سردار ایرانی را پدیدآورنده جنگ پارتیزانی (جنگ به روش پارتیان) در جهان می‌دانند. ارتش او دربرگیرنده زره‌پوشان اسب‌سوار، تیراندازان، نیزه‌داران، شمشیرزنان و پیاده‌نظام همراه با شترهایی با بار مهمات بود.

آریوبرزن: آریوبرزن یکی از سرداران بزرگ تاریخ ایران است که در برابر یورش اسکندر مقدونی به ایران، دلیرانه از سرزمین پاسداری کرد و در این راه، جان باخت. به نظر می‌رسد نبردگاه آریوبرزن جایی در استان کهگیلویه و بویراحمد باشد. (در منطقه تنگ تکاب) در نبرد «در بند پارس» ناآشنایی اسکندر با منطقه به سود پارسیان بود اما یک چوپان بر مبنای نوشته برخی تاریخ‌نگاران، راه گذر از کوهستان را به لشکر مقدونیه نشان می‌دهد و آریوبرزن و یارانش به این ترتیب به دام می‌افتند.

آریوبرزن با شمار اندکی سوار و پیاده، خود را به سپاه عظیم دشمن زد. بسیاری از آنان را کشت و می‌خواست زودتر از یونانیان خود را به تخت جمشید برساند تا بتواند از آن دفاع کند، اما سپاه دشمن راه را بر او گرفت و او را کشت.

لازم به یادآوری است که یوتاب، خواهر آریوبرزن نیز فرماندهی بخشی از سپاهیان برادر را برعهده داشت و در کوهستان راه را بر اسکندر بست. یوتاب همراه برادر به مقابله با سپاه اسکندر رفت و به خاطر نبود نیروی کافی، همگی به دست سپاه اسکندر کشته شدند.